શ્રી જૈન વૈરાગ્યશતક.

માગધીપરથી

ભાષાન્તર કર્તા અને પ્રકાશક,

મણિલાલ નથુભાઈ દોશી બી. એ.

રતનપોળ—અમદાવાદ.

આવૃત્તિ ૨ જી. પ્રત ૧૦૦૦.

૧૯૬૮. —— ૧૯૧૨.

કિંમત રૂ. ૦—૩—૬.

જન સેવા એ મુક્તિનું રહસ્ય છે.

અમદાવાદ.
ધી "ડાયમંડ જ્યુબિલી" પ્રીન્ટીંગ પ્રેસમાં
પરીખ દેવીદાસ છગનલાલે છાપ્યું.

સ્વાર્થ ત્યાગ એ સ્વર્ગનો દરવાજો છે.

ॐ नमोऽर्हते.

આચાર્ય શ્રી ગુણવિજયજી કૃત

શ્રી વૈરાગ્ય શતક.

(ભાષાંતર કર્ત્તા શ્રીયુત મણિલાલ નથુભાઈ દોશી બી. એ.)

આ રોગ અને દુઃખથી ભરપુર એવા અસાર સંસારમાં સુખ નથી; આ બાબત જાણવા છતાં જીવ જીનેશ્વરે કહેલો ધર્મ આચરતો નથી. ૧.

આજ, કાલ, પોર, પરાર ધન મળશે એમ મનુષ્યો ચિંતવે છે, પણ ખોબામાં રહેલા જળની માફક આયુષ્ય ગળે છે તે જોતા નથી! ૨.

હે મનુષ્યો! જે કાલે કરવાનું હોય તે ત્વરાથી આજે કરો. કાળ બહુ વિઘ્નવાળો છે. માટે બીજા પહોરની પણ રાહ જોતા નહિ. ૩.

સંસારના સ્વરૂપનું વર્તન તો જુઓ ! પ્રેમ અને સ્નેહમાં લાગેલા પુરૂષો જે સવારમાં જોવામાં આવ્યા હતા તે સાંજે જણાતા નથી. ૪.

હે લોકો ! જાગવાને ઠેકાણે સુઈ ન રહો ! નાસવાની જગ્યાએ વિશ્રામ ન કરો; રોગ, જરા (વૃદ્ધાવસ્થા) અને મૃત્યુ આ ત્રણ તમારી પુંઠે લાગેલા છે. ૫.

ચંદ્ર અને સૂર્યરૂપ બળદ રાત્રિદિવસ રૂપ ઘડાની હારવડે જીવનું આયુષ્ય રૂપ જળ ગ્રહણ કરીને કાળરૂપ અરહટ્ટને ફેરવે છે. ૬.

કાળરૂપ સર્પથી ખવાતી કાયા જેથી ધારી રખાય તેવી કોઇ કળા નથી, તેવું કોઇ ઔષધ નથી, તેમજ તેવી કોઇ હીકમત નથી. ૭.

મોટા શેષ નાગ રૂપી જેનું નાળવું છે, પર્વતો જેવા જેનાં કેસર છે, દિશાઓ રૂપી જેનાં પાંદડાં છે, એવા પૃથ્વી રૂપ કમળમાંથી મનુષ્ય રૂપી રસને કાળરૂપી ભમર પી જાય છે એ ખેદની વાત છે. ૮.

શરીરના છાયાના બ્હાના વડે સકળ જીવોના છિદ્રને શોધતો કાળ કોઈ પણ પ્રકારે મનુષ્યની બાજુ છોડતો નથી; તેટલા માટે ધર્મમાં ઉદ્યમ કરવો. ૯.

આ અનાદિ કાળ વિષે જુદી જુદી જાતના કર્મને વશ થયેલા જીવોને એવી એક પણ સ્થિતિ નથી કે જે ન સંભવે, (અર્થાત્ સઘળી સ્થિતિ-ઓમાં આ જીવ જઈ આવ્યો છે.) ૧૦.

સર્વ બાંધવો, મિત્રો, પિતા, માતા, પુત્ર, સ્ત્રી વગેરે મરેલા સ્વજનને જળની અંજળી આપી સ્મશાનથી પાછા વળે છે. ૧૧

રે ! જીવ ! પુત્ર તથા પુત્રીઓનો વિયોગ થાય છે, બાંધવોનો વિયોગ થાય છે, સ્ત્રીઓનો વિયોગ થાય છે, ફક્ત એકનોજ વિયોગ થતો નથી અને તે જીનેશ્વરે કહેલો ધર્મ છે. ૧૨.

આઠ કર્મના પાશથી બંધાયેલો જીવ આ સંસાર રૂપી કેદખાનામાં રહે છે, અને આ આઠ કર્મના પાસથી છુટો થયેલો આત્મા શિવ મંદિરમાં રહે છે. ૧૩.

વૈભવ, સગાં સ્નેહીનો સંબંધ અને વિલાસથી મનોહર એવા વિષય સુખ; આ સર્વ કમળના પાંદડાંના કિનારપર રહેલા પાણીનાં બિંદુના જેવા ચંચળ છે. ૧૪.

હે મનુષ્યો ! તે બળ ક્યાં ગયું ? તે યૌવન ક્યાં ચાલ્યું ગયું ? તે શરીરની શોભા ક્યાં જતી રહી ? આ સર્વ અનિત્ય છે. કાળે આ સર્વ હતું નહતું કરી દીધું તે જુઓ અને વિચારો. ૧૫.

ભારે કર્મ બંધથી બંધાયેલો જીવ આ સંસાર રૂપી નગરના ચૌટા વિષે વિવિધ પ્રકારનું દુઃખ પામે છે; અહીં તેનું કોણ શરણ છે ? ૧૬.

આ જીવ કર્મોને લીધે અશુદ્ધ, અપવિત્ર અને અશુચિ દ્રવ્યથી ભરેલા ગર્ભવાસમાં અનંતવાર વસેલો છે. ૧૭.

આ સંસારમાં જીવોને ઉત્પન્ન થવાનાં સ્થાન ચોરાશી લાખ કહેલાં છે અને એકેક સ્થાનમાં આ જીવ અનંતવાર ઉત્પન્ન થયેલો છે. ૧૮.

જુદા જુદા ઉત્પત્તિ સ્થાનમાં ઉત્પન્ન થયેલાં અને

સંસારમાં રહેલા માતા, પિતા, બંધુ વગેરેથી આ જગત્ ભરાએલું છે; પણ તે લોકો તારૂં રક્ષણ કરે તેમ નથી, તેમજ તને શરણ રૂપ થઈ શકે તેમ નથી. ૧૯.

દુઃખથી ઘેરાએલો જીવ જળ વગરની જગ્યા ઉપર માછલી જેમ તરફડે તેમ તરફડે છે; બધા જીવો તે જુએ છે, પણ તેનું દુઃખ દૂર કરવા કોઇ સમર્થ નથી. ૨૦.

હે જીવ! પુત્ર સ્ત્રી વીગેરે મને સુખના હેતુ થશે એમ તું જાણીશ નહિ; સંસારમાં વસતા જીવોને એજ ગાઢ બંધન રૂપ થાય છે. ૨૧

માતા બીજા ભવમાં સ્ત્રી થાય, અને સ્ત્રી મરીને માતા પણ થાય. પિતા મરીને પુત્ર થાય અને પુત્ર મરીને પિતા થાય. કર્મને વશ સર્વ જીવોની આ સંસારમાં એક સરખી સ્થિાત નથી. ૨૨.

એવી એક પણ જાતિ નથી, એવું એક પણ ઉત્પત્તિ સ્થાન નથી, એવી એક પણ જગ્યા નથી, એવું એક પણ કુળ નથી કે જ્યાં સર્વે જીવો અ-

નંતવાર જન્મ કે મરણ પામ્યા ન હોય. ૨૩.

વાળના અગ્ર ભાગ જેવું એક પણ સ્થાન આ જગત્માં નથી, કે જ્યાં જીવો અનેક પ્રકારના સુખ દુઃખ ઘણી વાર પામ્યા ન હોય. .૨૪.

આ સંસારમાં બધી રિદ્ધિઓ તને ઘણી વાર મળી છે, તથા બધા સ્વજન સંબંધ પણ તું ઘણી વાર પામ્યો છે; માટે તુ જો આત્માને જાણવા માગતો હોય તો તેથી વૈરાગ્ય પામ. ૨૫.

જીવ પોતે કર્મ બાંધે છે; અને તેજ જીવ એકલો વધ, બંધ, મરણ વીગેરે દુઃખો અનુભવે છે, અને કર્મથી છેતરાયેલો જીવ એકલો આ સંસારમાં ભમે છે. ૨૬.

બીજો કોઈ અહિત કરતો નથી, તેમજ બીજો કોઈ હિત પણ કરતો નથી; પણ આત્માજ પોતાનું અહિત કે હિત કરે છે; અને પોતે કરેલુ સુખ દુઃખ આત્મા ભોગવે છે. છતાં પણ તુ દીન મુખ વાળો કેમ બને છે? ૨૭.

હે જીવ ! ઘણા આરંભ કરીને મેળવેલું ધન

તારા સ્વજનો ભોગવે છે. પણ તે મેળવતા કરેલું પાપ તારેજ ભોગવવું પડશે. ૨૮.

હે જીવ ! તું તારા દુઃખી અને ભુખ્યા બાળકોની જેટલી ચિંતા કરે છે; તેની થોડી પણ તારા આત્માની તુ કરતો નથી તો તને શું કહીએ ? ૨૯.

શરીર ક્ષણભંગુર છે, અને આત્મા શાશ્વત સ્વરૂપી છે. કર્મને લીધે બન્નેનો સંબંધ થયેલો છે. એવા શરીરમાં આટલો બધો મોહ શા માટે રાખે છે ? ૩૦.

હે જીવ ! પુત્ર, માતા, પિતા અને ભાર્યા વગેરેનું કુટુંબ ક્યાંથી આવ્યું ? ક્યાં જશે ? તું ક્યાંથી આવ્યો અને ક્યાં જઇશ ? તમે એક બીજાને આ રીતે જાણતા નથી; ત્યારે આ કુટુંબ સઘળું તારૂં શી રીતે ? ૩૧.

આ શરીર ક્ષણભંગુર છે, વાદળના સમૂહ જેવો આ મનુષ્ય ભવ ચંચળ છે તે દરમ્યાન જેટલો ધર્મ કરી લીધો એટલોજ ખરો સાર છે. ૩૨.

જન્મ દુઃખનું કારણ છે, વૃદ્ધાવસ્થા રોગનું

કારણ છે, મરણ દુઃખનું કારણ છે, અરે ! આ સંસારજ દુઃખમય છે, જેથી જીવો ક્લેશ પામે છે. ૩૩.

જ્યાં સુધી ઇન્દ્રિયો નાશ પામી નથી, જ્યાં સુધી ઘડપણ રૂપ રાક્ષસે પોતાનું જોર દાખવ્યું નથી, જ્યાં સુધી રોગના વિકારો થયા નથી, જ્યાં સુધી મૃત્યુ ભેટવાને તૈયાર થયું નથી, ત્યાં સુધી હે જીવ! ધર્મ કરી લે. ૩૪

જ્યારે આગ લાગે છે ત્યારે કુવો ખોદવાને કોઇથી પણ બનતું નથી; તેમ મરણ આવી પહોંચે જીવ કેવી રીતે ધર્મ કરી શકશે? ૩૫.

રૂપ અશાશ્વત છે, જગત્માં જીંદગી વીજળી જેવી ચપળ–અસ્થાયી છે, અને યૌવન સંધ્યા સમયના રંગ જેવું ક્ષણિક રમણીય છે. ૩૬.

લક્ષ્મી વીજળીના જેવી ચંચળ છે, વિષય સુખ મેઘ ધનુષ્યના રંગ જેવું ક્ષણિક છે; માટે હે જીવ! સમજ, સમજ, અને આવી નજીવી બાબતોમાં મુંઝાઇ ન રહે. ૩૭.

જેવી રીતે સાંજરે પક્ષીઓનો સંબંધ છે, જેવી રીતે મુસાફરોનો રસ્તામાં સંબંધ છે, તેવીજ રીતે હે જીવ! સ્વજનોનો સંબંધ પણ ક્ષણભંગુર છે. ૩૮.

રાત્રિ પૂરી થયે મારે વિચાર કરવો જોઈએ કે ઘર લાગ્યું છે, છતાં હું કેમ ઉંઘું છું? આ કર્મથી બળતા આત્માની કેમ બેદરકારી કરૂં છું? અને ધર્મ રહિત દિવસો કેમ ગુમાવું છું? ૩૯.

જે જે રાત્રિ દિવસ જાય છે તે તે પાછા આવતા નથી; તેમજ જે જીવ રાત્રિ દિવસ અધર્મ કરે છે; તેના રાત્રિ દિવસ અફળ જાય છે. ૪૦.

જેને મૃત્યુ સાથે મૈત્રી છે, અથવા મૃત્યુથી નાશી છુટવાને જેને બળ છે, અથવા હું મરીશ નહિ એમ જે નક્કી જાણે છે, તે મનુષ્ય ભવિષ્યમાં ધર્મ કરવાનું ભલે મુલત્વી રાખે. ૪૧.

જેવી રીતે વણકરો લાકડી ઉપરથી સુતર ઉખેડે છે, તેવીજ રીતે રાત્રિ અને દિવસ ચાલ્યા જાય છે, તેઓ આયુષ્યને ઓછું કરે છે, અને ગયા પછી પાછા આવતા નથી. ૪૨.

જેવી રીતે સિંહ મૃગને ઝાલીને અવશ્ય મારે છે, તેવીજ રીતે મૃત્યુ અંત સમયે મનુષ્યને ઝાલે છે, તે વખતે તેના માતા, પિતા કે ભાઈ તેમાં ભાગ પડાવતા નથી. ૪૩.

જીંદગી પાણીના પરપોટા સમાન છે, વૈભવ પાણીના તરંગની માફક અસ્થિર છે, અને રાગ સ્વપ્ન તુલ્ય છે; જો તું આ યથાર્થ જાણતો હોય તો તે પ્રમાણે વરત. ૪૪.

સંધ્યા સમયના રંગ જેવી અને પાણીના પરપોટા સમાન આ જીંદગી છે, અને યૌવન નદીના વેગ સમાન છે, છતાં હે પાપી જીવ! તું કેમ સમજતો નથી? ૪૫.

ભૂતને બલી ફેંકવામાં આવે તેમ મૃત્યુ દેવે કુટુંબને જૂદે જૂદે સ્થળે ફેંકી દીધું છે. ૪૬.

પુત્ર, પુત્રી આદિ કાંઇકિ ગયા, સ્ત્રી કાંઇક ચાલી ગઇ, અને સ્વજનો પણ બીજે સ્થળે ચાલ્યા ગયા.૪૭.

જૂદા જૂદા ભવોમાં જીવે જે શરીરો ધારણ કર્યાં તથા તજ્યાં તેમની સંખ્યા અનંત સાગરના

બિંદુથી પણ મપાય તેમ નથી. ૪૮.

જૂદા જૂદા જન્મોની રડતી માતાઓનાં આંસુની સંખ્યા સમુદ્રના પાણીના બિન્દુઓ કરતાં પણ વધારે થાય. ૪૯.

નરકમાં નરકના જીવો જે અનંત ઘોર દુઃખ અનુભવે છે, તેના કરતાં પણ અનંત ગણું દુઃખ નિગોદમાં જીવ ભોગવે છે. ૫૦.

હે જીવ! વિવિધ કર્મને લીધે તેં નિગોદ મધ્યે અનંત પુદ્ગલ પરાવર્તન સુધી તીક્ષ્ણ દુઃખ સહન કરેલ છે. ૫૧.

ત્યાંથી ઘણી મહેનતે બ્હાર નીકળીને હે જીવ! તું મનુષ્યત્વ પામ્યો અને ત્યાં ચિંતામણી રત્ન જેવો જીનવર ધર્મ તને મળ્યો. ૫૨.

હે જીવ ! આવો ધર્મ પામ્યા છતાં જેથી ભવરૂપી કુવામાં પડીને ફરીથી દુઃખ ભોગવવું પડે એવો પ્રમાદ તું કેમ કરે છે? ૫૩.

હે જીવ ! જૈન ધર્મ પામ્યો, છતાં પ્રમાદ દોષથી તેં તેનું સેવન ન કર્યું. હે ! આત્માના વૈરી જીવ !

આગળ ઉપર તારે ઘણો પશ્ચાતાપ કરવો પડશે.૫૪.

પાપ અને પ્રમાદને વશ થઇ જેઓએ જૈન ધર્મનું પાલન કર્યું નથી, તે બિચારા જીવો મરણ પાસે આવે ઘણા દિલગીર થાય છે. આ સંસારને ધિક્કાર હો, કે જેમાં દેવ મરીને તિર્યંચ થાય છે અને ચક્રવર્તી રાજા મરીને નરકાગ્નિમાં બળે છે.૫૫.

ધન, ધાન્ય, આભૂષણ, ગૃહ અને સ્વજન કુટુંબને તજીને કર્મ રૂપી પવનથી હણાયેલા વૃક્ષના પુષ્પની માફક જીવ અનાથ થઈ જાય છે. ૫૬.

આ સંસારમાં પ્રયાણ કરતો જીવ પર્વતોમાં, ગુફામાં, સમુદ્રની મધ્યમાં, ઝાડની ટોચે રહેલો છે.૫૭.

હે જીવ ! તું કેટલીક વાર દેવ, કેટલીક વાર નારકી, કેટલીક વાર કીડો, કેટલીક વાર મનુષ્ય, કેટલીક વાર રૂપવાન, કેટલીક વાર બેડોળ, કેટલીક વાર સુખી અને કેટલીક વાર દુઃખી થાય છે. ૫૮.

હે જીવ ! તું રાજા થયો, ભીખારી થયો, ચાંડાલ થયો, વેદ જાણનાર થયો, સ્વામી થયો, દાસ થયો, પૂજ્ય થયો, શઠ થયો, નિર્ધન થયો અને

ધનવાન પણ થયો. ૫૯.

આમાં કાંઇ નિયમ નથી, પણ પોતાના કર્મની પ્રકૃતિ તેની જેવી ગતિ કરે તેમ જીવ અનેક અનેક વેષ ધારણ કરી નટની માફક વર્તે છે. ૬૦.

હે જીવ ! નરકમાં તને અનંત વાર બહુ પ્રકારની, ઉપમા ન આપી શકાય તેવી અને દુઃખ પૂર્ણ વેદના મળેલી છે. ૬૧.

દેવ પણામાં, મનુષ્ય પણામાં અને પરતંત્ર પણું પામીને અનંત વાર બહુ પ્રકારનું ભયંકર દુઃખ તેં અનુભવ્યું છે. ૬૨.

તિર્યંચ જાતિમાં ઉત્પન્ન થઇ અનેક પ્રકારની ભયંકર વેદના હે જીવ ! તેં અનુભવી છે; જન્મ મરણની રેંટ માળમાં તું અનેક વાર ભમ્યો છે. ૬૩.

શરીર સંબંધી અથવા મન સંબંધી જે કોઇ દુઃખ છે, તે આ જીવે આ સંસાર રૂપી અરણ્યમાં અનંતવાર અનુભવ્યા છે. ૬૪.

આ સંસારમાં તારી એવી તૃષ્ણા અનંત વાર હતી કે જે તૃષ્ણ શાંત પમાડવાને સર્વ સમુદ્રોનાં

જળ પણ પૂરતાં ન થઈ શકે. ૬૫.

આ સંસારમાં અનંતવાર તારી ભૂખ એવી બધી હતી કે જે મટાડવાને સર્વ પુદ્ગલ (જડ પદાર્થ) સમૂહ પણ પુરતા નથી. ૬૬.

અનેક જન્મ મરણની પરંપરા કરીને મહા મહેનતે મનુષ્ય જન્મ મળે છે, ત્યારે જીવ પોતાનું ઇચ્છિત કાર્ય (કલ્યાણ) કરી શકે છે. ૬૭.

મનુષ્ય જન્મ બહુજ દુર્લભ છે, અને મનુષ્યત્વ વિજળીના ચમકારાની માફક ચપળ છે; છતાં જે ધર્મને વિષે આળસુ રહે છે, તે કાયર પુરૂષ છે પણ સત્પુરૂષ નથી. ૬૮.

સંસાર સમુદ્રના તટરૂપ મનુષ્ય જન્મ પામીને, જેણે જિનેંદ્ર ભગવાને પ્રરૂપેલો ધર્મ નથી આચર્યો, તે પુરૂષ દોરી તૂટે જેમ ધનુષ્ય ધારીને હાથ ઘસવા પડે છે, તેમ જરૂર હાથ ઘસે છે. ૬૯.

હે જીવ ! બરાબર શ્રવણ કર, ચંચળ સ્વભાવ વાળા સઘળા બાહ્ય પદાર્થો તથા નવ પ્રકારના પરિગ્રહના સમૂહને તારે મૂકવા પડશે. આ સંસા-

રમાં આ સર્વ ઇંદ્રિજાળ સમાન છે. ૭૦.

હે મૂર્ખ ! પિતા, પુત્ર, મિત્ર, સ્ત્રી વગેરે તો આ લોક સંબંધી છે, અને સર્વ પોતાનું સુખ મેળવવાના સ્વભાવવાળા છે, તું એકલોજ નરક તિર્યંચ વગેરેના દુઃખ સહન કરીશ. અને તે વખતે તારૂં કોઈ પણ રક્ષણ કરનાર નથી. ૭૧.

જેવી રીતે ઝાકળનું બિન્દુ કુશના અગ્રભાગ પર ઘણોજ થોડો વખત ટકી રહે છે, તેવીજ રીતે આ મનુષ્યોનું જીવિત છે, માટે **હે ગૌતમ! એક સમય પણ તું પ્રમાદ કરીશ નહિ.** ૭૨.

ભગવાન્ કહે છે કેઃ—

બુઝો. (બોધ પામો!) કેમ બુઝતા નથી? (બોધ પામતા નથી?) મરણ પછી આવું બોધી જ્ઞાન મળવું દુર્લભ છે, રાત્રિ દિવસ જે ગયા તે પાછા આવતા નથી. ફરીથી આવું જીવિત મળવું સુલભ નથી. હે બાલો! હે વૃદ્ધો! આંખ ઉઘાડીને જુઓ. ગર્ભમાં રહેલા જીવો પણ મરણ પામે છે.

જેવી રીતે બાજ પક્ષી ચકલીને મારે છે, તેમ આયુષ્ય પુરૂં થયે જીંદગી નાશ પામે છે. ૭૩–૭૪.

ત્રણ ભુવનના મનુષ્યોને મરતા જોઈ જે પોતાના આત્માને કલ્યાણ માર્ગમાં જોડતો નથી, તેમજ પાપથી પાછો હઠતો નથી, તેના નિર્લજપણાને ધિક્કાર થાઓ. ૭૫.

જેઓ ચિકણાં કર્મથી બંધાએલા છે, તેમને બહુ ઉપદેશ ન આપો. તેમને આપેલી હિત શિખામણ મોટા અનર્થ કે દ્વેષનું કારણ થાય છે. ૭૬.

હે જીવ! અનંત દુઃખનાં કારણ એવા ધન, સ્વજન, વૈભવ વગેરેમાં તું મમત્વ ભાવ ધારણ કરે છે, પણ અનંત સુખરૂપ મોક્ષના માર્ગમાં બહુ શિથિલ દેખાય છે.

સંસાર દુઃખનું કારણ છે, દુઃખ રૂપ ફળવાળો છે, અને દુઃખે કરીને ભોગવાય એવો દુઃખ સ્વરૂપી છે; છતાં પણ સ્નેહની સાંકળોથી બંધાયેલા જીવો આ સંસારને ત્યજતા નથી. ૭૮.

પોતાના કર્મરૂપ પવને કરી ચાલેલો જીવ આ

ભયંકર સંસાર રૂપી વનમાં દુઃખે કરીને ભોગવાય એવી કઈ કઇ વીટંબનાઓ નથી અનુભવતો ? ૭૯.

તિર્યંચના ભવમાં અરણ્ય વિષે, શિયાળામાં શીતળ પવનની લ્હેરોથી ઘણી વાર તારો દેહ ભેદાયો છે, અને આ રીતે અનંતવાર તું મરણ પામ્યો છે.૮૦.

તિર્યંચના ભવમાં અરણ્યમાં, ઉનાળાના સખ્ત તાપથી તપેલા તેં બહુ વાર ભૂખ અને તરસનાં દુઃખ વેઠયાં છે; અને ઘણું ઝુરી ઝુરીને મરણ દુઃખ પામ્યો છું. ૮૧.

તિર્યંચના ભવમાં વર્ષાઋતુમાં જઇને, અરણ્યમાં પર્વતની નદીથી ખેંચાઇ, શીત પવનથી ઠરી જઈને તું ઘણી વાર મરણ પામ્યો છે. ૮૨.

આ પ્રમાણે તિર્યંચના ભવમાં લાખો ગમે દુઃખ સહન કરતો તું અનંતવાર આ ભયંકર સંસાર રૂપી અરણ્યમાં ભટકયો છું. ૮૩.

હે જીવ ! દુષ્ટ આઠ કર્મરૂપી પ્રલય કાળના પવનથી પ્રેરાયેલા અને આ ભયંકર સસાર રૂપી અરણ્યમાં ફરતા તેં અનંતવાર નરકમાં દુઃખ અનુભવ્યાં છે. ૮૪.

સાત નરકોમાં વજ્રાગ્નિ જેવી ગરમીથી અને અતિ શિતળતાથી ઉત્પન્ન થતી વેદનાઓમાં કરૂણ શબ્દો વડે વિલાપ કરતો તું અનંતવાર વસ્યો છું.૮૫.

આ સંસારમાં મનુષ્ય ભવમાં પણ પિતા, માતા કે સ્વજન વગરનો થઈને અથવા ભારે પીડા સહન કરીને તેં ઘણી વાર વિલાપ કર્યો છે, આ બધું તું કેમ સંભારતો નથી? ૮૬.

આ સંસાર રૂપી વનમાં ધન, સ્વજન વગેરેનો ત્યાગ કરીને, આકાશ માર્ગમાં ન દેખાતા પવનની માફક, આ જીવ એક સ્થાનથી બીજા સ્થાનમાં ભટકે છે. ૮૭.

જન્મ, જરા અને મરણ રૂપ તીક્ષણ ભાલાએ કરી અનેકવાર વિંધાયેલા જીવો, સંસારમાં ફરતાં અનેક ભયંકર દુઃખ અનુભવે છે. ૮૮.

છતાં પણ અજ્ઞાન રૂપી સર્પથી ડંખ પામેલા મૂઢ મનવાળા જીવો એક ક્ષણ વાર પણ આ સંસારરૂપ બંદિખાના તરફ વૈરાગ્ય ધરાવતા નથી ૮૯.

જ્યાં દરેક ક્ષણે કાળરૂપ રેંટ તેની ઘડીઓ વડે

શરીરરૂપી વાવમાંથી જીંદગીરૂપી જળ ખેંચી લે છે; ત્યાં તું કેટલો વખત ક્રીડા કરી શકીશ? ૯૦.

હે જીવ! બોધ પામ! હે પાપી જીવ! પ્રમાદ ન કર! રે અજ્ઞાની જીવ! પરલોકમાં મહા દુઃખનું ભાજન (પાત્ર) તું કેમ થાય છે? ૯૧.

રે જીવ! બોધ પામ! અને જીન મત જાણીને મુંઝાઈ ન જા. હે જીવ! ફરીથી આવી સામગ્રી મળવી બહુ દુર્લભ છે. ૯૨.

જીન ધર્મ દુર્લભ છે. તું પ્રમાદની ખાણ છે અને સુખની ઇચ્છા કરે છે. નરક દુઃખ અતિ દુઃસહ છે. આ કારણથી તારૂં સારૂ શું થશે તે અમે જાણતા નથી. ૯૩.

રે જીવ! અસ્થિર, મળ સહિત અને રોગાદીને આધિન એવા શરીર વડે સ્થિર, નિર્મળ અને સ્વાધીન એવો જો ધર્મ મળતો હોય તો શું ખામી રહી? ૯૪.

તુચ્છ વૈભવ વાળાને ચિંતામણી રત્ન મળવું દુર્લભ છે; તેમ ગુણ વૈભવ રહિત જીવોને ધર્મ રત્ન મળવું દુર્લભ છે. ૯૫.

જન્મથી અંધ પુરૂષોને જેમ દૃષ્ટિનો સંયોગ–એટલે દેખવું અશક્ય છે, તેમ મિથ્યાત્વથી અંધ જીવોને જીન મત સંયોગ અશક્ય છે. ૯૬.

અનંત ગુણ યુક્ત જીન ધર્મમાં દોષનો લેશ પણ અંશ નથી, તોપણ હે ભવ્ય જીવો! અજ્ઞાનથી અંધ થઇ તમે તે જીન ધર્મમાં કેમ જોડાતા નથી ? ૯૭.

મિથ્યાત્વમાં (અસત્ય મતમાં) અનંત દોષ પ્રગટપણે દેખાય છે. ત્યાં જરા પણ ગુણનો ભાસ નથી; તોપણ મોહાંધ જીવો તે મિથ્યાત્વનું સેવન કરે છે એ આશ્ચર્ય છે. ૯૮.

જે લોકો સુખરૂપ, સત્યમય ધર્મ રત્નની પરીક્ષા જાણતા નથી, તે મનુષ્યોની કળા અને ગુણો સંબંધી ચતુરાઇને ધિક્કાર હો ! ૯૯.

આ **જીન** ધર્મ જીવોને અપૂર્વ કલ્પ વૃક્ષ સમાન છે, અને સ્વર્ગ તથા મોક્ષ રૂપ ફળને આપવા વાળો છે. ધર્મ એજ બંધુ છે; ધર્મ એજ સુમિત્ર છે. ૧૦૦.

ધર્મ એજ પરમ ગુરૂ છે, અને મોક્ષ માર્ગમાં પ્રવૃત્ત થયેલાને ધર્મ એજ પરમ રથ છે. ૧૦૧.

હે જીવ! ચતુર્ગતિનાં અનંત દુઃખરૂપી અગ્નિએ સળગાવેલ સંસાર રૂપી ભયંકર વનમાં અમૃતનાં કુંડ સમાન જીન વચન છે, માટે તેનું તું સે-વન કર. ૧૦૨.

અનંત દુઃખ રૂપ ગ્રીષ્મ ઋતુના તડકાથી તપેલા આ સંસાર રૂપી મારવાડ દેશમાં **જીન** ધર્મ એજ કલ્પવૃક્ષ સમાન છે. તે શિવ સુખને આપનાર **જીન** ધર્મનું તું સેવન કર. ૧૦૩.

હે જીવો! વધારે કહેવાથી શું? તમારે **જૈન** ધર્મમાં એવી રીતે શ્રમ લેવો જોઇએ કે જેથી તમે આ સંસાર રૂપી ભયંકર સમુદ્રને જલ્દીથી તરીને અનંત સુખરૂપ શાશ્વત સ્થાન પામો. ૧૦૪.

વૈરાગ્યશતક સંપૂર્ણ.

આ પુસ્તકના લેખકે રચેલાં બીજાં પુસ્તકો.

અર્હન્નીતિ (શ્રી હેમચંદ્રાચાર્યકૃત) નું ભાષાંતર. આ ગ્રન્થ હિંદુ ધર્મના મનુસ્મૃતિને મળતો આવે છે. અને તેમાં દંડ પ્રકરણ, રાજ્યનીતિ, વ્યવહાર, ધર્મ, કાયદા, પ્રાયશ્ચિત, સ્ત્રી પુરૂષોનાં કર્તવ્ય વગેરે અનેક ઉપયોગી બાબતોનો સમાવેશ છે. મૂળ સંસ્કૃત આપવામાં આવ્યું છે. તેમજ શ્રી હેમચંદ્રાચાર્યનું જીવન ચરિત્ર પણ આપવામાં આવ્યું છે. પૃષ્ઠ ૩૨૦. પાકું બાઈન્ડીંગ કિંમત રૂ. ૧–૮–૦

ધર્મબિન્દુ (શ્રી હરિભદ્રસૂરિકૃત)નું ભાષાંતર. આમાં મૂળ સૂત્રોનું ભાષાંતર આપવા ઉપરાંત વિશાળ દૃષ્ટિથી અને સ્વતંત્ર શૈલિથી વિવેચન કરવામાં આવ્યું છે. તેમાં માર્ગાનુસારિપણાના પાંત્રીસ ગુણ, શ્રાવકના પાંચ અણુવ્રત તથા બાર વ્રત, તેના આત-

ચારો, દીક્ષા લેનારમાં જોઇતા ૧૬ ગુણો, દીક્ષા આપનારમાં જોઇતા ૧૫ ગુણો, દીક્ષાવિધિ, સાપેક્ષ અને નિરપેક્ષ ધર્મ, ધર્મનું ફળ, તીર્થંકર પદ પ્રાપ્તિના ઉપાયો વગેરે અનેક બાબતો ચર્ચવામાં આવી છે. તેમાં ગ્રન્થકર્ત્તાનું જીવન ચરિત્ર પણ આપવામાં આવ્યું છે.

જૈન ધર્મનું વ્યવહારિક જ્ઞાન મેળવવાને આ પુસ્તક અમૂલ્ય છે. ૪૫૦ પૃષ્ઠ. પાકું બાઇન્ડીંગ. કીંમત રૂ. ૨—૦—૦

ગુરૂ દર્શન—(બીજી આવૃત્તિ, કીમત બોર્ડ રૂ. ૦—૬—૦. પાકું પુઠું છીંટનું રૂ. ૦—૮—૦) તત્ત્વવિદ્યાને આધારે આર્યધર્મમાં માન્ય ગણાતા ઉત્તમ નીતિના સિદ્ધાંતોને પ્રતિપાદન કરનાર આ પુસ્તક ગાયકવાડી કેળવણી ખાતાએ લાયબ્રેરી તથા ઇનામ માટે મંજુર કર્યું છે, તથા સરકારી કેળવણી ખાતાએ પણ પ્રાયમરી સ્કુલોમાં લાયબ્રેરી માટે મંજુર કર્યું છે. સુરત મ્યુનિસીપાલ સ્કુલોમાં એક નૈતિક પુસ્તક તરીકે શિખવવામાં આવે છે.

તેનું હિંદી ભાષામાં ભાષાંતર થયું છે, અને ટુંક મુદતમાં તેની બે આવૃત્તિઓ થઇ છે. તેમાં **દાન, શીલ, વૈરાગ્ય, ક્ષમા, વીર્ય, ધ્યાન અને જ્ઞાન** એ સાત સદ્ગુણો ઉપર ઉત્તમ રીતે વિવેચન કરવામાં આવ્યું છે. અનેક માસિકો તથા વર્તમાનપત્રો તરફથી તથા ખાનગી સદ્ગૃહસ્થો તરફથી ઘણાં પ્રમાણપત્રો મળ્યાં છે.

દયાનો ઝરો—(આવૃત્તિ બીજી કીંમત રૂ. ૦–૪–૦.) મનુષ્યોની બેદરકારીથી પશુઓ, પક્ષીઓ, અને મનુષ્યો ઉપર જે ઘાતકીપણું ગુજરે છે, તે અટકાવવાના હેતુથી ગુજરતા ઘાતકીપણાનું વર્ણન આપી તે અટકાવવાના ઉત્તમ માર્ગો સાદી અને સરલ ભાષામાં આપવામાં આવ્યા છે. તેમાં આવેલા પ્રકરણોમાં મુખ્ય હૃદયકેળવણી, પુચ્છ છેદન, પ્રાણી ઉપર કરાતા અખતરા નિમિત્તે થતી હિંસા, માંસ નિષેધ, યુદ્ધ અથવા ક્રીડા, કેદીઓ ઉપર ગુજરતુ ઘાતકીપણું, પોશાક અને ફેશન નિમિતે પક્ષીઓ ઉપર ગુજરતો ત્રાસ, શિક્ષકોનું કર્તવ્ય,

પ્રાણીઓમાં રહેલો અમર આત્મા વગેરે છે. આ પુસ્તક ગાયકવાડી કેળવણી ખાતાએ ઈનામ માટે મંજુર કર્યું છે. જન અને પશુઓના કલ્યાણ અર્થે મફત વ્હેંચનારને માત્ર રૂ. ૦–૨–૦ માં આપવામાં આવશે.

જ્ઞાનદીપક–(આવૃત્તિ બીજી કીંમત રૂ. ૦–૩–૦) જ્ઞાનનું મહાત્મ્ય દર્શાવનારો ઉત્તમ ઈનામી નિબંધ; જેમાં જ્ઞાન પ્રાપ્તિનાં બાહ્ય સાધનો જેવાં કે, પુસ્તકો, દેશાટન, સત્સંગ, ગુરૂ, તથા અંતરંગ સાધનો જેવાં કે વિવેક, વૈરાગ્ય, શમ, દમ, સમભાવ, શ્રદ્ધા, સમાધાન વગેરેનું જુદા જુદા વિભાગો પાડી બહુજ અસરકારક રીતે વિવેચન કરવામાં આવ્યું છે. કેવી રીતે વાંચવું ? તે તથા ધાર્મિક કેળવણીની શી આવશ્યકતા છે ? એ બે પ્રશ્નોનો બહુજ સારો પ્રત્યુત્તર આ નાનકડા નિબંધમાં છે. તે વિદ્યાર્થીઓમાં ખાસ વ્હેંચવા લાયક છે. તેની કીંમત રૂ. ૦–૩–૦ છે. તે છતાં વિદ્યાર્થીઓમાં વ્હેંચવા તથા પ્રભાવના કરવા માટે સામટી પ્રતો ખરીદનારને માત્ર રૂ. ૦–૧–૬ માં આપવામાં આવશે.

યોગ માર્ગનો ભોમીઓ—(મન વશ કરવાની સરલ યુક્તિ જણાવનારો ઉત્તમ નિબંધ.) અભ્યાસ અને વૈરાગ્ય એ બે સાધનો વડે મન શી રીતે કાબુમાં લાવવું, તથા એકાગ્રતા અને ધ્યાન શી રીતે કરવું, તથા તેમાં કયા સદ્દગુણોની આવશ્યકતા છે, અને જૂદાં જૂદાં શરીરોની શુદ્ધિ શી રીતે કરવી તે સર્વ સરલ ભાષામાં, વ્યહારમાં ઉપયોગી લાગે તેવી રીતે રાજયોગ પ્રમાણે સૂચવવામાં આવ્યું છે. આવૃત્તિ બીજી કીંમત માત્ર રૂ. ૦–૬–૦ છે.

સ્ત્રી કેળવણી અને સદ્દર્તન—આ નિબંધમાં સ્ત્રી કેળવણી આપવાની શી આવશ્યકતા છે? કેળવણી કેવા પ્રકારની આપવી જોઈએ? સ્ત્રીઓની મહત્તા શાસ્ત્રાધારે કેટલી છે? સ્ત્રીઓના સદ્દર્તનમાં કયા ગુણોનો સમાવેશ થાય છે? તથા ગૃહસ્થાશ્રમ એટલે શું? અને તેમાં શિખવા લાયક કયા સદ્દગુણો છે? તે સર્વનું વર્ણન કરવામાં આવ્યું છે. આવૃત્તિ ચોથી કીંમત માત્ર રૂા. ૦–૨–૦.

આત્મપ્રદીપ—જૈનમુનિ શ્રી **બુદ્ધિસાગરજી**-એ રચેલ આ ગ્રંથ ઉપર શુદ્ધ સરલ ભાષામાં વિસ્તાર સહિત વિવેચન કરવામાં આવેલું છે. તેમાં જૈન દૃષ્ટિએ આત્માનું સ્વરૂપ કેવું છે? પુનર્જન્મની આવશ્યકતા શી છે? આત્મા કેવી રીતે કર્મથી મુક્ત થઇ શકે? તથા આત્માના અમરત્વના શા પુરાવા છે? વગેરે પ્રશ્નોનો ખુલાસો આપવામાં આવેલો છે; સુપર રોયલ સોલ પેજી પૃષ્ટ ૩૦૦ નું આવું દળદાર પુસ્તક છતાં તેની કીંમત માત્ર રૂા. ૦–૮–૦ છે.

શ્રી બુદ્ધોપદેશ—આ પુસ્તકમાં શ્રી બુદ્ધધર્મના લોકપ્રિય અને પ્રસિદ્ધ ગ્રન્થ ધમ્મપદનું ભાષાંતર આપવામાં આવ્યું છે. તેની સાથે શ્રી બુદ્ધધર્મનાં વિવિધ શિક્ષણો આપવામાં આવ્યાં છે. વળી જેના સમયમાં હિંદનો સૂર્ય મધ્યાકાશમાં પ્રકાશતો હતો તે પ્રતાપી બૌદ્ધ રાજા મહાન્ અશોકના શિલા-લેખોનું ભાષાંતર આપવામાં આવ્યું છે. જૂદા જૂદા ધર્મોનો મુકાબલે અભ્યાસ કરનારા વાસ્તે શ્રી બુદ્ધ-

ધર્મ સંબંધી જ્ઞાન મેળવવા આ ઉત્તમ સાધન છે. બે માસમાં તેની ૪૩૦૦ નકલોની **બે આવૃત્તિઓ** થઇ છે. કિંમત રૂ. ૦-૬-૦.

શ્રી બુદ્ધ ચરિત્ર—વિશ્વવત્સલ દયામૂર્તિ શ્રી બુદ્ધ મહાત્માનું જીવન ચરિત્ર તેમના સિદ્ધાંતો તથા શિક્ષણો સાથે આ ગ્રન્થમાં આપવામાં આવ્યું છે. દુનિયાની વસ્તીનો ⅗ ભાગ પ્રાતઃકાળમાં ઉઠીને જે મહાત્માના નામનું સ્મરણ કરે છે, તેમનું 'દયા' અને 'આત્મસંયમ' નો ઉમદા પાઠ શિખવનાર જીવનચરિ અતિ રસિક અને બોધપ્રદ શૈલિએ રચવામાં આવ્યું છે. પૂર્વનાં તેમજ પાશ્ચમના અનેક વિદ્વાનોના ગ્રન્થોને આધારે બહુજ કાળજીપૂર્વક લખવામાં આવ્યું છે. ગાયકવાડી કેળવણી ખાતાએ લાયબ્રેરી તથા ઇનામ માટે મંજુર કર્યું છે. છ માસમાં તેની ૫૦૦૦ નકલની ચાર આવૃત્તિઓ થઇ છે. કીંમત રૂ. ૦-૮-૦.

સુબોધ ચંદ્ર—(આધ્યાત્મિક.)—આ ગ્રંથ વાર્તાના રૂપમાં લખવામાં આવ્યો છે, અને વાર્તાની રસિક શૈલિમાં સત્યની શોધ, મરણ પછીની સ્થિતિ, વિચાર શક્તિ, પૂર્વભવોનું સ્મરણ, પ્રેમ, અને ત્યાગ,

પ્રેમની કસોટી તથા ગુપ્ત મહાત્મા મંડળ વગેરે ઉમદા સિદ્ધાંતો ચર્ચવામાં આવ્યા છે. ગુપ્ત જ્ઞાનના જીજ્ઞાસુઓને આ ગ્રન્થ એક દીપક સમાન છે. નૉવેલોના રસિકો માત્ર નૉવેલ પણ વાંચી શકે તેમ છે. ગુપ્ત વિદ્યાના અભ્યાસકો અનેકગુપ્ત સત્યો પ્રકટ થયેલાં જોઇ શકશે. કીંમત રૂ. ૦-૮-૦.

વિદુષી એનીબીસેન્ટકૃત વ્યાખ્યાનોનું ગુજરાતી ભાષાન્તર.

મરણ પછી મનુષ્યની સ્થિતિ. ...	૦-૧-૦
શાન્તિનું સ્થળ...	૦-૧-૦
જાહેર હિમ્મત.	૦-૧-૦
જૈન ધર્મ.	૦-૧-૦
મનુષ્યનું ભવિષ્ય પોતાના હાથમાં. ...	૦-૧-૦
સુખની શોધ.	૦-૧-૦

ગુરૂ નાનકનું જીવન ચરિત્ર.	૦-૧-૦
મહાન્ ગુરૂનો પ્રસાદ	૦-૨-૦
પૂર્વના તારાનું મંડળ.	૦-૧-૦

જૈન લેખમાળા....	...	...	...	...	૦–૮
લેખ સંગ્રહ	...	...	...	...	૦–૪
સંસારમાં સુખ ક્યાં છે ?			...	...	૦–૬
મહાત્મા કબીરનાં પદો...			...	...	૦–૪
આત્મનિરીક્ષણ. ...	...	...	...	...	૦–૩

સ્વરશાસ્ત્ર—ઇડા, પિંગળા, અને સુષુમ્ણા એ ત્રણ નાડીઓનું જ્ઞાન આપી દરેક બાબતમાં વિજય અપાવનારૂં ઉમદા પુસ્તક. ગુપ્ત મદદગારોનો વિષય પણ આ પુસ્તક સાથે જોડવામાં આવ્યો છે. કિં. રૂ. ૦–૪–૦.

(દરેક પુસ્તકોનું પોસ્ટેજ વી. પી. ખર્ચ જુદું.)

મળવાનું ઠેકાણું:—

કર્તા પાસેથી રતનપોળ—**અમદાવાદ.**